

Ahmet Nebil Yurteri (1876-1943)

Türk siyasetçi.

Ahmet Nebil Yurteri 1876 (1292)'de Afyonkarahisar'da doğmuştur. Babası Salih Efendi, annesi Ayşe Hanım'dır. Babası "Dehşeti" mahlası ile tanınan Afyonkarahisar'ın ünlü müderris, âlim ve şairlerindedir. Nebil Yurteri ilk ve orta tahsilini Afyonkarahisar'da tamamladıktan sonra Konya ve İstanbul'daki medreselerde öğrenimini sürdürmüştür. Özellikle fıkıh ilminde ihtisaslaşmıştır. Fatih Medresesi'nden icazetname alarak müderrislik almıştır. Ardından babasının kurduğu Dehşeti Medresesi'nde bir süre müderrislik yapmıştır. Bu arada Afyonkarahisar Şeriye Mahkemesi üyeliğinde de bulunmuştur. Bu onun ilk memuriyetidir.

İkinci Meşrutiyetin ilanından sonra İttihat ve Terakki Cemiyetine girmek suretiyle fiilen siyasete atılmıştır. 1915 yılında Karahisar-ı Sahib Meclis-i İdare-i Liva üyeliği yapmıştır. 1915 yılında Meclis-i İdare-i Liva üyeliğine tayin olunan Akosmanzade Hacı Hüseyin Efendi'nin işlerinin yoğunluğu nedeniyle istifa etmesi onun meclis üyesi olmasının yolunu açmıştır. Akosmanzade'den sonra en çok oyu alan Dehşetizade Nebil Efendi bu göreve 17 Haziran 1915 tarihinde tayin edilmiştir.

1917 senesinde süreleri dolan Meclis-i İdare-i Liva üyeliği için Nebil ve Cafer Efendilerin yerlerine seçim yapılmıştır.. Dehşetizade Nebil Efendi ile Edhemzade Hacı Hüseyin Bey'in çoğunluğun oyu ile seçilmişlerdir. . Bu durumda Nebil Efendi'nin Meclis-i İdare-i Liva üyeliğinin devam ettiği görülmektedir. Bu görevlendirme 28 Nisan 1917 tarihinde onaylanmıştır. Birinci Dünya Savaşı sırasında Afyonkarahisar'da İaşe Tevzi Komisyonu Başkanlığı yapan Nebil Efendi'nin dürüst ve adil bir tutum sergileyerek Afyon halkının gönlünü fethettiği söylenmektedir.

Nebil (Yurteri) Milli Mücadele döneminde de çok önemli hizmetlerde bulunan bir kişidir. Sivas Kongresi'ne Afyonkarahisar'ı temsilen seçilmiş, ancak şehirde milli kuvvetlerin oluşturulması ile ilgili çalışmaları nedeniyle kongreye katılamamıştır. Yerine Gümüşzade Bekir Efendi gönderilmiştir.

Bunun dışında Nebil Efendi Afyonkarahisar Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurucu üyeleri arasındadır. Cemiyet İzmir'in işgali üzerine 16 Mayıs 1919 günü Afyonkarahisar'da Umur Bey Camii önünde bir protesto mitingi düzenlenmiştir. Bu mitingi tertipleyenler arasında Nebil Efendi de bulunmaktadır. Miting sonunda İngiliz, Fransız ve İtalyan hükümetlerine iletilmek üzere üç adet protestoname hazırlanmıştır. Bu protestonameyi ilgili devletlerin temsilcilerine vermek üzere görevlendirilen kişiler arasında yer almıştır.

İzmir'in işgalini takiben Yunanlıların iç kesimlere ilerlemeleri Afyon halkının da Kuva-yı Milliye teşkilatı kurmasına yol açtı. Afyon'daki Kuva-yı Milliye teşkilatının kurucuları içerisinde Nebil Efendi de yer almıştır. O, Kuva-yı Milliye'ye teçhizat ve asker toplanması işlerinde önemli çalışmalar yapmakla birlikte asker olmadığı için daha çok vaazlar ve maddi desteği ile katkı sağlamış, halkı teşvik etmiştir.

Onun Milli Mücadele dönemi faaliyetleri içerisinde Karahisar-ı Sahip'de İtilaf Devletleri tarafından el konulan orduya ait silahların kurtarılması da vardır. Halkı örgütleyen ve bir gece baskınıyla silah ve cephaneyi 23. Fırkanın bulunduğu Erkmen tepelerine naklettirenler arasında o da bulunmaktadır.

Nebil Efendi bu dönemde Afyonkarahisar'da yayınlanan İkaz gazetesinde yazdığı yazılarla da Milli Mücadele konusunda Afyon halkını aydınlatma ve milli şuuru uyandırma gayreti içerisinde olmuştur. Şeyhülislam Dürrizade Abdullah

Efendi'nin fetvasına Ankara Müftüsü Rıfat Börekçi'nin hazırladığı karşı fetvaya imza veren ulema arasındadır. O, Ankara fetvasını "*Karahisar-ı Sabib Mebusu ulemadan Nebil*" ismiyle imzalamıştır. Bu ve buna benzer Milli Mücadeleyi destekleyici faaliyetlerinden dolayı Nemrut Mustafa Paşa divanı tarafından gıyaben idam cezasına çarptırılmıştır.

Nebil Efendi Birinci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Karahisar-ı Sahip Sancağı'ndan aday olmuştur. Mebus seçildiğine dair mazbatası 11 Nisan 1920 tarihinde Karahisar Mutasarrıflığı tarafından hazırlanmıştır. 23 Nisan 1920 tarihinde TBMM'nin açılışında hazır bulunan milletvekilleri arasındadır. Nebil Efendi'nin mazbatası 24 Nisan 1920 tarihinde Mazbataları Tetkik Encümeni tarafından incelenerek onaylamış ve Meclis Genel Kurulu'na sunulmuştur. 10 Temmuz 1920 tarihinde ise mebus yemini etmiştir.

Birinci Dönem TBMM Milli Mücadeleyi yürüten ve devlet kuran bir Meclis olduğu için bu mücadeleye katkı sağlayan milletvekillerinin her biri büyük önem arz etmektedirler. Bu anlamda Nebil Efendi'nin Meclis faaliyetleri önemlidir. Ahmet Nebil Efendi 23 Nisan 1923 tarihinde Meclis açıldığında Mazbataları Tetkik Encümeninde görevlendirilmiştir. 2 Mart 1921'de 2. Şubeye, 1 Mart 1922'de ve 1 Mart 1923'de 4. Şubeye ayrılmıştır. 6 Ekim 1920 tarihinde 2 ay izin almak için başvurmuş, 9 Ekim'de izin isteği mecliste oylanarak kabul edilmiştir. 1921 yılı içerisinde de Afyon'a gelmiştir. Kütahya Eskişehir Muharebelerinin başlangıcı arifesinde 8 Temmuz 1921 tarihinde Afyon'dan ayrılmıştır.

Nebil Efendi milletvekilliği döneminde İktisat ve Nizamname-i Dâhili encümenlerinde görev yapmıştır. Mustafa Kemal Paşa'ya Başkumandanlık yetkisinin verilmesine dair 5 Ağustos 1921 tarihli kanuna destek veren milletvekilleri arasındadır. 2. Grup üyesi olduğu için bazı oylamalarda ret oyu kullanmıştır.

Nebil Efendi milletvekilliği sırasında bazı önergeler sunmuştur. O, Milli Müdafaa Vekâletine 19 Mart 1921 tarihli bir soru önergesi vermiştir. Önergede Afyon bölgesini de kapsayan güney ordusundaki birliklerin 1921 yılı Ocak ayı maaşlarının Mayıs ayına kadar neden ödenmediği sorusu yöneltilmiştir. Önergede birçok erin birliklerine ulaşmadan yollarda iâşesizlik ve kötü hava şartları yüzünden telef oldukları belirtilmiş, On İkinci Kolordu hastanelerinde bulunan askerlerin yüzde sekseninin zatürre ve kansızlıktan muztarip buldukları iddia edilmiştir. Bu sebeplerden dolayı cepheden ziyade cephe gerisinde zayıf verildiğine dikkat çekilmiştir. Müdafaa-i Milliye Vekili Fevzi Paşa soru önergesini cevaplandırmıştır. O, Müdafaa-i Milliye Vekâlet'inin baştan itibaren cephelerdeki birliklerin gerek iâşelerinin gerekse maaş havalelerinin muntazaman tanzim edilerek Maliye Vekâleti 'ne gönderildiğini belirtmiştir.

21 Eylül 1922 tarihinde düşman işgalinden kurtarılan yerlere yardım edilmesi hakkındaki lâyiha'nın takdimen müzakere edilmesi yönünde bir önerge daha vermiştir. Bu önerge meclis başkanlığı tarafından oylanarak kanunun aynı gün müzakere edilmesi kabul edilmiştir.

O, ayrıca kocalarının, oğullarının veya biraderlerinin askerlikten firarlarından dolayı sürgün edilen ailelerin affına dair kanun lâyihası dolayısıyla Müdafaa-i Milliye ve Dâhiliye Ve killeri hakkında gensoru verilmesini istemiştir. Bilgisizlik ve idaresizlik yüzünden asker firarilerinin ailelerine zulüm yapıldığını meclis kürsüsünde dile getirmiştir.

Nebil Efendi, bazı arkadaşlarıyla birlikte Fetva Heyetinin adedi hakkında da bir takrir vermiştir. Takrirden Fetva Emanetinde fetva emininin dışında üç üye görevlendirilmesinin yeterli olmayacağı, en az on üyenin bulunması gerektiği belirtilmiştir. Takrir kabul edilerek Muvazane-i Maliye Encümenine gönderilmiştir.

Nebil Efendi 19 Haziran 1922 tarihinde verdiği bir takrirden de Milli Mücadeledeki fedakârlıklarından dolayı telgraf memurlarının maaşla ödüllendirilmelerini teklif etmiştir. 1921 yılı bütçesinden tasarruf edilen yirmi bir bin liranın yarısının millet adına telgraf memurlarına ikramiye olarak ödenmesini önermiştir.

Nebil Efendi TBMM Birinci Dönem milletvekilliği süresince 10'u gizli oturumlarda olmak üzere 173 konuşma yapmıştır. Bazen aynı konuda birkaç defa söz almıştır. Böyle değerlendirilecek olursa konuşma sayısı 250'yi bulmaktadır. Yaklaşık olarak konuşmalarının yarısını üçüncü toplantı yılı olan 1 Mart 1922-28 Şubat 1923 tarihleri arasında yapmıştır. Meclisin faal milletvekilleri arasında sayılabilir. Nebil Efendi Meclis İctüzüğüne uyulması konusunda hassasiyet göstermiştir. Bu yüzden usul hakkında en çok konuşma yapan milletvekillerinden birisidir. Usul ile ilgili 33 konuşması mevcuttur.

Nebil Efendi mecliste toplanma çoğunluğunun bulunmadığı hususunda bazı usul konuşmaları yapmıştır. Oturumu yöneten meclis başkan vekillerini sıklıkla uyarılmış, toplanma yeter sayısı olmamasına rağmen kanunlar çıkarıldığını belirterek "*Yoklama yapmaya mecbursunuz*" demiştir. "*Nisabı müzakere var mıdır, yok mudur?*" sorusunu yöneltmiştir.

Nebil Efendi, kanun tekliflerinin özellikle tayini esami ile oylaması yapılmadan önce mecliste çoğunluğun mevcut olup olmadığı hususunda yoklama yapılmasını önermiştir. O, ad okunarak ile oylama yapıldıktan sonra çoğunluk olmadığının oyların sayılmasından sonra anlaşıldığını, ertesi gün ikinci defa oylama yapılması zaruretinin ortaya çıktığını söylemiştir. İkinci oylamada toplanma yeter sayısı aranmaksızın katılanların çoğunluğunun oyunu almanın yeterli olduğunu belirtmiştir. Bu uygulamanın çoğunluğun iradesinin yansımaları engellediğini hatırlatmıştır.

Nebil Efendi, Meclis oturumlarının açılış sırasında tek bir yoklama yapılarak müzakerelerin devam ettirilmesinin doğru olmadığı düşüncesindedir. Ona göre gün içerisinde ilerleyen zamanda milletvekilleri meclisi terk etmekte ve toplanma yeter sayısının ortadan kalkmasına yol açmaktadırlar. Bu şartlarda devam eden müzakereler ve oylamalar tartışmalıdır.

Yine onun yoğun olarak uyarıda bulunduğu diğer bir husus kanun tekliflerinin, değişiklik önerilerinin veya encümen metinlerinin basılarak mecliste milletvekillerine dağıtılmasıdır. Bu metinlerin sadece mecliste okunması yeterli değildir. Meclis İctüzüğü de bunu emretmektedir. Böyle yapılmazsa vekillerin yeterince bilgi sahibi olamayacakları, hazırlık yapamayacakları ve görüşlerini netleştiremeyecekleri uyarısında bulunmuştur.

Nebil Efendi meclis içtüzüğüne göre çekimser oyların aleyhte kabul edilmesi gerektiği düşüncesindedir. Bu görüşünü 180 kişinin oylamaya katıldığı bir teklife istinaden söylemiştir. Mutlak çoğunluk 91 olması gerekirken çekimser oylar nedeniyle 78 oy yeterli kabul edilmiştir. O, her ne olursa olsun oylamaya katılanların yarısından bir fazlasının kabul oyu vermesi gerektiği düşüncesini savunmuştur.

Nebil Efendi'ye göre Meclis Başkanlığı her hangi bir meseleyi oylamaya koyduğunda iki kâtip, bir başkan vekilinin hazır bulunması şarttır. Meclis toplantılarında usul gereği divanda eksiklik olmamalıdır. Bu doğrultuda Haydar ve Ziya Hurşit beylerin yerine iki kâtip seçilmesi münasebetiyle söz almış, seçimler yapılana kadar geçici kâtip görevlendirilmesini önermiştir.

Nebil Efendi verilen takrirlerin tereddüte yol açmayacak şekilde kesin hükümler içermesinden yanadır. Bir takirde "*Bursa, İzmir veya Konya*" ifadelerinin yer almasını doğru bulmamış "*Bundan maksat hangisidir?*" sorusunu yöneltmek takririn netleştirilmesini istemiştir. Bu haliyle takririn dikkate alınmamasını önermiştir.

Nebil Efendi Milli Mücadele'nin başarıya ulaşması konusunda tavizsizdir. Karahisar-ı Şarki Mebusu Mustafa Bey'in Bedeli Nakdi Kanunu'nun acilen müzakere edilmesi hakkındaki takririne bu yüzden karşı çıkmıştır. O, ordunun taarruza geçmiş olduğu böyle bir zamanda para ödeyerek askerlikten muaf olunmasını kabul etmenin doğru olmayacağı görüşünü savunmuştur.

Nebil Efendi meclisin yetkileri ve saygınlığı hususunda da hassastır. Harp Kazançları Vergisi Tahsili Müzeyyel Kanun'un 4.maddesinin görüşülmesi sırasında meclisin saygınlığına dikkati çekmiştir. Kanuna göre Temyiz Komisyonuna Ticaret Odasınca belirlenecek iki kişinin yerine İktisat ve Muvazene-i Maliye Encümenlerinden birer kişi seçilerek gönderilecekti. O, meclis üyelerinin meclis dışından birinin başkanlığı altında çalışmasının doğru olmayacağını söylemiş ve maddenin kaldırılmasını teklif etmiştir.

Nebil Efendi, Ankara Müftüsü Rifat Efendi (Börekçi)'nin müftülükle mebusluğu birlikte yürütmesine izin verilmesine dair Büyük Millet Meclisi Riyaseti Tezkeresine muhalefet etmiştir. Heyet-i Vekile'nin memuriyet ile mebusluğun birleşmeyeceğine dair kararına istinaden bu tezkerenin kabul edilemeyeceğini söylemiştir.

Ahmet Nebil Efendi kendi seçim bölgesinden olmasına rağmen tolerans göstermeyerek Afyon Mebusu Halil Hilmi Efendi'nin milletvekilliğinin düşürülmesi yolunda görüş beyan etmiştir. Mazeretsiz olarak izin süresini 6 ay geçtiğini, istifa etmediğini, mazeret dilekçesi vermediğini hatırlatmıştır. Müstafi addedilmesi gerektiğini dile getirmiştir.

Ahmet Nebil ad okunarak yapılan oylamalara katılmayan milletvekillerinin maaşlarından kesinti yapılması hakkındaki takrire ise destek olmuştur. Mecliste yoklama yapıldığında mevcut olmayan vekil maaşlarından kesinti yapılmasının Başkanlık Divanı kararı olduğunu hatırlatmış, ad okunarak oylaması yapılan maddelere rey veren kişilerin sayısı esas kabul edilerek oylamaya katılmayanlara da maaş kesintisi uygulanmasını önermiştir.

Nebil Efendi konuşmalarında dini meselelere hassasiyet göstermiştir. Men'i Müskirat Kanunu teklifi dolayısıyla bazı milletvekillerinin afyon ve esrarı da kanuna dâhil etmek istemelerine karşı çıkmıştır. Müskirattan anlaşılması gerekenin sıvı alkollü içkiler olduğunu dile getirmiştir. Bunun sebebi kendisinin seçim çevresi olan Karahisar-ı Sahip vilayetinin en önemli gelir kaynaklarından birisinin haşhaş üretimi olmasından kaynaklanmaktadır. Kanuna afyon eklenecek olursa ilde haşhaş ekimine sınırlama getirilebileceği endişesini taşımıştır. Nebil Efendi'nin bu kanunun oylamasına katılmadığı görülmüştür.

Nebil Efendi, Karesi Mebusu Basri Bey'in tavrı üzerine ahlak dışı resimli kartların D cetveline kaydedilerek ülkeye girişinin yasaklanmasını istemiştir. Bu hususta yasal olarak boşluk bırakılmamasını önermiştir.

Diğer taraftan Nebil Efendi, 1922 senesi Şer'iyeye ve Evkaf Vekâleti bütçesi münasebetiyle Fetva Emaneti, Tedrisat ve Teftişat Heyeti, Tetkikat ve Müellifat-ı Seriyeye Meclisi gibi kurumlar için bütçeye para ilave edilmesi gerektiğini söylemiştir. Mefruşat, aydınlatma, ısınma ve kırtasiye için de paraya ihtiyaç olduğunu belirtmiştir.

Nebil Efendi Yenigün gazetesinde yer alan bir yazı nedeniyle tam bir İkinci Grup mensubu gibi davranmış ve hükümeti eleştirmiştir. Karahisar-ı Sahip mebusu İsmail Şükrü Efendi gazetenin 26 Kasım 1922 tarihli nüshasında yer alan yazı hakkında İçişleri Bakanı Ali Fethi Bey'den açıklama yapmasını istemişti. Yazıda *Milli Mücadelenin karşısına düşmanla işbirliği içerisinde en alçak halife ve sultanın çıktığı, ülke içerisinde sultan ve padişah isteyen sefil ruhların bulunabileceği, ancak onların kendi kanlarında boğulacakları* belirtilmişti. Hoca İsmail Şükrü Efendi bu ifadeleri dine ve meclise hakaret olarak değerlendirmiş, gazete hakkında hiçbir işlem yapılmamasını şiddetle eleştirmişti. Birinci Gruba mensup bazı milletvekillerinin bu yazıyı basın hürriyeti çerçevesinde değerlendirmeleri ise tartışmaları daha da şiddetlendirmişti. Meclis Başkan Vekili Ali Fuat Paşa İkinci Grup milletvekillerinin tartışmayı tırmandırması üzerine söz vermeyeceğini söyleyince Nebil Efendi de İkinci Grup üyesi vasfıyla *"Biz de söyletmeyeceğiz"* diyerek İsmail Şükrü Efendi'ye açık destek vermiştir.

Nebil Efendi'nin en çok konuşma yaptığı konulardan birisi de adalet işleridir. O, bir konuşmasında izinsiz nikâh kıyan

kişilerin İstiklâl Mahkemesine sevk edilmelerini tartışmış, suçun siyasi değil adi olması nedeniyle yargılamasının normal mahkemelerde yapılması gerektiğini söylemiştir.

Nebil Efendi kişisel af kanunları nedeniyle de söz almıştır. Bu tür davalarda suç hıyanet-i vataniyeyi kapsıyor ise mazbatanın meclise gelmesinin doğru olduğunu, cürmü adi ise meclise değil de üst mahkemeye gönderilmesi gerektiğini söylemiştir.

O, kızlığı bozma suçundan dolayı üç sene kürek cezasına mahkûm edilmiş olan Elbistan Askerlik Şubesi Başkanı Binbaşı Ömer Lûtfi Efendi'nin Maraş Harekât-ı Milliyesi'ndeki hizmetlerinden dolayı cezasının kalan kısmının hukuku şahsiye baki kalmak üzere affedilmesi hususundaki Adliye Encümeni Mazbatasına karşı çıkmıştır. *"Büyük bir adam olduğunda affetmek, küçük bir adam olduğunda affetmemek daima böyledir"* diyerek tepkisini dile getirmiştir.

Nebil Efendi konuşmalarında yerel ihtiyaçların karşılanması için mahalli idarelerin hakkı olan vergi paylarının verilmesini ısrarla vurgulamıştır. O, bir konuşmasında mahalli idarelerin genel bütçeden alacaklarını tahsis etmekte karşılaştıkları güçlüklerle değinerek aşar vergisi gelirinden mahalli idarelerin hisselerinin mutlaka nakden verilmesinin önemine işaret etmiştir. Mahalli İdarelerin vergilerini alamadıkları için öğretmen maaşlarını ödeyemediklerini hatırlatmıştır.

O, İdare-i Vilayat Kanunu ile Tedrisat-ı İptidaiye Kararnamesi'nin değiştirilmesi münasebetiyle sözü mahalli bütçeye getirmiştir. Köylünün vergisini ödemesine rağmen mektep sahibi olamadığını hatırlatmıştır. Genel bütçeden de bir tahsisat ayırılmayacak olursa öğretmenlerin büyük sıkıntı yaşayacaklarını belirterek Maliye Vekili Hasan Fehmi Bey'in öğretmen maaşları hakkında teminat vermesini istemiştir.

Nebil Efendi İdare-i Kurra ve Nevahi Kanunu'nun kabul edilmesini ise desteklemiştir. Ancak teşkil olunacak nahiyelerin masraflarının nahiyeyi oluşturan köyler halkı tarafından karşılanmasını doğru bulmamıştır. Masrafların genel bütçeden karşılanmasını ya da bazı mahalli gelirlerin buraya ayrılmasını önermiştir.

Ahmet Nebil Efendi konuşmalarında yardıma muhtaç olanların, şehit, dul ve yetimlerin haklarını şiddetle savunmuştur. O, bir vesileyle yardıma muhtaç olan asker ailelerine maaş verilmesi hakkındaki kanunun uygulanmadığını, 1921 yılı itibarıyla bu paraların ihtiyaç sahiplerine verilemediğini dile getirerek problemin giderilmesini istemiştir.

Nebil Efendi, Avans Kanununun 4. maddesi görüşülürken de söz almıştır. Gerek dul ve yetimlerin gerekse emeklilerin kazanılmış haklarını yürürlükten kaldırmaya kimsenin yetkisi olmadığını belirtmiştir. Bu kişilerin kendi ellerinde olmayan bir sebeple işgal sahası altında kaldıklarını hatırlatmıştır. İşgal bölgesini terk etmemiş olmakla suçlanamayacaklarını, nasıl ki işgale uğramayan bölgelerde dul, yetim ve emekliler maaşlarını almışlarsa onların da mahrum edilmemelerini istemiştir. Aksi bir uygulamanın adalete sığmayacağını söylemiştir.

Askeri Tekaüt ve İstifa Kanununa Müzeyyel Kanun'da *"vefat eden erkân, ümera ve zâbitanın eytam ve eramili"* ifadesi yerine *"şehit"* kelimesinin kullanılmasını önermiştir. Masası başında eceli ile vefat edenlerin şehitlerle aynı haklara sahip olmalarının doğru olamayacağını dile getirmiştir.

Nebil Efendi, Memalik-i Müstahlasa halkına yardım edilmesini şiddetle de desteklemiştir. İşgalden kurtarılan şark ve garp vilayetlerinde konut yapımı için ormanlardan kesilecek kerestelerin vergiden muaf tutulmasına taraftar olmuştur. Ancak bu sebeple ücretsiz kereste kesilmesine izin verilmesine ise karşı çıkmıştır.

O, Baltalık Kanunu münasebetiyle de söz almıştır. Şahıslara ait ormanların hududu tamme belgesi, mahkeme-i şer'iyeden hücceti şer'i, ilâm şer'i veya tapusu bulunması lazım geldiğini söylemiştir. Bu belgelerden herhangi birisi mevcut değilse haksız olarak orman arazisine el konulmuş olacağından istimlak edilerek devlete intikal etmesi gerekeceği görüşünü savunmuştur.

Nebil Efendi köylülere şehirliye nazaran daha fazla vergi ödetildiği düşüncesindedir. Musakkafat Vergisi Kanunu görüşülürken bu konuya değinmiştir. O, köylülerin şehirliyle kıyasla dört buçuk kat fazla vergi ödediklerini hatırlatarak beş bin kuruş veyahut bunun altında değeri bulunan binalardan müsakkafat vergisi alınmamasını teklif etmiştir.

Nebil Efendi işgal bölgesinde faaliyet göstermiş olan mültezimlerin problemlerini de meclise taşımıştır. Yunan işgali zamanında yapılan aşar ihalelerinde mültezimlerden alınan depozito paralarının Düyun-ı Umumiyyede kalmış olduğunu hatırlatmıştır. Kurtuluştan sonra TBMM Hükümeti'nin aşara el koyduğunu ifade etmiştir. Mültezimleri mağdur etmemek ve bu paraları borçlarına mahsuben Düyun-ı Umumiyyeden geri almak gerektiğini dile getirmiştir.

Nebil Efendi yerli üretimi desteklemiştir. Tuz Kanunu'nun tadiline dair kanun lâyihası münasebetiyle yaptığı konuşmada dâhilde tuz üretimi yapılmasının önemine işaret ederek, ithalatın sakıncalarına dikkati çekmiştir.

Birinci Dönem TBMM 1 Nisan 1923 tarihinde seçimlerin yenilenmesine karar vermiştir. Nebil Efendi İkinci Grup üyesi olduğu için İkinci Dönem TBMM'de yer alamamıştır. Milletvekilliği sonrası bir süre Ağır Ceza Mahkemesi üyeliği yapmıştır. Ardından Afyonkarahisar'a gelerek hayatını burada idame ettirmiştir. Medresede müderrislik yaparak öğrenci yetiştirmeye devam etmiştir. Medreselerin kapatılmasından sonra serbest çalışmış, ticaret ve tarımla meşgul olmuştur. Akosmanzade Ticarethanesinde uzun süre müdürlük yapmıştır. Bu görevi 1940 yılı ortalarına kadar devam etmiştir.

Nebil Efendi'nin hayatının son yıllarında ciddi manada ekonomik sıkıntılar yaşadığı görülmektedir. Bu duruma 1940 yılı ortalarında Akosmanoğlu Mağazasındaki müdürlük görevinden uzaklaştırılması yol açmıştır. Emekli maaşı olmadığı için işten çıkarılınca kendisinin ve aile fertlerinin hayatını idame ettirebilecek hiçbir geliri kalmamıştır. Bu yüzden bir dilekçe ile Cumhuriyet Halk Partisi İl Heyeti Başkanlığına müracaat etmiştir. Müracaat dilekçesinde Sinan Halife (Fakih Paşa) mahallesinde 50 kapı numaralı hisseli evinde ikamet etmekte iken bu evi 400 liraya sattığını, şimdi 57 numaralı hanede kirada oturmaya başladığını, 22 dönüm tarlası olduğu halde tohumun pahalı olması nedeniyle ekemediğini bildirmiştir. Kendi ifadesine göre evi harap durumdaydı.

Bu müracaat üzerine İl Başkanlığı hakkında bir rapor hazırlayarak Genel Merkeze sunmuştur. Buna göre Nebil Efendi Cumhuriyet Halk Partisi üyesi değildir. Ancak partinin ilke ve esaslarına karşı olmayan, tenkit etmeyi meslek edinmiş, iyiyi kötüyü ayırabilen bir kişiliğe sahiptir. CHP'yi eleştiren yapısı nedeniyle bir muhalefet partisinin ortaya çıkması durumunda buraya katılma ihtimali vardır.

CHP Genel Sekreterliği söz konusu müracaatı değerlendirerek 18 Şubat 1941 tarihli ve 77 sayılı kararnamesiyle Nebil Yurteri'ne aylık 95 lira üzerinden yardım bağlamıştır. 1941 yılı Mart ayından başlamak üzere kendisine üçer aylıklar halinde yardım ödenmiştir. Başlangıçta üç ayda bir 285 lira verilmiştir. 1942 yılı içerisinde aylık yardım 112 liraya çıkarılmıştır. 1943 yılı için ise aylık 118,75 olmak üzere üç ayda 356,25 yardım almıştır.

[Soyadı Kanunu](#) çıkınca, "Yurteri" soyadını almış olan Nebil Efendi 1943 yılı içerisinde ciddi anlamda rahatsızlanmıştır. Hastalığı giderek artmış, yatalak hale gelmiştir. Bu yüzden CHP tarafından kendisine yapılan para yardımını almaya gidememiştir. Partiden gelen görevliler evrakı evinde imzalatarak ödeme yapmak istemişlerse de imza alamamışlardır.

Kendileri tutanak tutmak suretiyle parayı teslim emişlerdir. Nebil Yurteri 18 Eylül 1943 Cumartesi günü Afyonkarahisar'daki evinde vefat etmiştir. Evli ve 6 çocuk babasıydı. Nebil Efendi'nin çok zengin bir kitaplığı vardı. Kitaplar varisleri tarafından Gedik Ahmet Paşa Kütüphanesine bağışlanmıştır. O, Milli Mücadeledeki hizmetlerinden dolayı yeşil şeritli [İstiklal Madalyası](#) sahibiydi.

Onun ölümünden sonra Afyonkarahisar CHP İl Heyeti Reisi Mahir Erkmen imzasıyla Nebil Yurteri'ye yapılan yardımın eşi ile küçük yaşlardaki 4 çocuğuna ödenmesi için 4 Ekim 1943 tarihli bir yazıyla CHP Genel Sekreterliğine müracaatta bulunulmuştur. Bu yazıda Nebil Yurteri'nin Milli Mücadele sırasında yaptığı hizmetlere değinilmiş, bu yüzden İstanbul Hükümeti tarafından idama mahkûm edildiği hatırlatılmıştır. Aileye bu para verilmeyecekse uygun görülecek başka bir meblağın ödenmesi önerilmiştir.

CHP Genel Sekreterliğinden gelen 19 Ekim 1943 tarihli cevabi yazıda TBMM'nin birinci devresinde milletvekilliği yapmış olup yardıma muhtaç bulunanların sırf şahıslarına ait olmak üzere yardım yapılmasının genel başkanlığın kararı olduğu, ödenen maaşın aile fertlerine tahsis edilemeyeceği belirtilmiştir.

Sadık SARISAMAN

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri ve Resmi yayınlar

BCA, Fon No: 490-1-0-0, Kutu No:518, Gömlek No:2080, Sıra No:2.

BOA. DH.İUM, Kutu No:47, Gömlek No:28.

BOA. DH.İ.UM.EK, Kutu No:36, Gömlek No: 68

TBMM Arşivi, Özlük Dosya No:243.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, Dönem 1, C.1-27.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Gizli Zabıt Ceridesi, Dönem 1, C.1-3.

Kitaplar ve Makaleler

ALTINTAŞ, Ahmet, **Milli Mücadele'de Afyonkarahisar (1919-1922)**, Afyonkarahisar Valiliği Yayınları, Afyonkarahisar 2011.

ÇELİK Recep, "Milli Mücadele'nin Manevi Mimarlarından Ahmet Nebil (Yurteri) Efendi", **Taşpınar**, S 18, 2017, ss.41-45.

ÇELİK Recep, **Milli Mücadelede Din Adamları**, C. I, İstanbul 1999.

ÇERÇEL Hasan, "Afyon'da Müdafaa-i Hukuk Kuruluş Cephesinden Hatıralar", **Taşpınar**, C. III, Sayı 31, Afyon 1935, s. 115.

ÇOKER Fahri, **Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve T.B.M.M I. Dönem 1919-1923**, C.3, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Baskı Yeri ?, Baskı Yılı ?, s. 563

Haber Gazetesi, 20 Eylül 1943.

SARIKOYUNCU Ali, **Milli Mücadelede Din Adamları**, Ankara 1995.

1.Dönem Afyonkarahisar Milletvekili Ahmet Nebil Yurteri (Vefatının 79.Yıldönümünde), Kocatepe Gazetesi, <https://www.kocatepegazetesi.com/kose-yazisi/1-donem-afyonkarahisar-milletvekili-ahmet-nebil-yurteri-vefat-inin-79-yildonumunde/> Erişim Tarihi: 4 Nisan 2023.

21/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ahmet-nebil-yurteri-1876-1943/?pdf=6631> adresinden erişilmiştir